

Контактна інформація:

Рубина Оксана Семенівна – доцент кафедри педіатрії №1, Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (м. Вінниця, Україна).
e-mail: rubinaox46@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4410-7910>

Контактная информация:

Рубина Оксана Семеновна – доцент кафедры педиатрии №1, Винницкий национальный медицинский университет имени Н.И. Пирогова (г. Винница, Украина).
e-mail: rubinaox46@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4410-7910>

Contact Information:

Oksana Rubina – PhD, Associate Professor of the Department of Pediatrics №1, National Pirogov Memorial Medical University (Vinnytsya, Ukraine).
e-mail: rubinaox46@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4410-7910>

© О.С. Рубіна, Я.М. Кулик, О.А. Моравська, К.Т. Берцун,
Р.О. Гомон, 2021

© O. Rubina, J.Kulik, O. Moravska, K. Bertsun,
R. Homon, 2021

Надійшло до редакції 05.06.2021 р.
Підписано до друку 15.06.2021 р.

УДК: 616-082-084:614.253.1:614.212
DOI: 10.24061/2413-4260.XI.2.40.2021.2

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

І.С. Домітращук, Л.В. Мельничук

Буковинський державний медичний університет
(м. Чернівці, Україна)

Резюме

Вступ. Стаття присвячена проблемним питанням профілактичної роботи закладів первинної медичної допомоги.

Мета роботи - проведення аналізу ефективності профілактичних напрямків роботи лікарів первинної мережі.

Матеріал і методи дослідження. Вивчено виконання обсягів профілактичних щеплень за 2018-2020 роки, результатів профілактичних оглядів дітей. Проведено анкетування медичних працівників та батьків дітей щодо ефективності профілактичної роботи.

Результати дослідження. Нерегулярне постачання вакцин (від 35 до 78 % за всіма групами імунологічних препаратів) суттєво вплинуло на виконання обсягів профілактичних щеплень, які зменшились у порівнянні з минулими роками. Проблемним аспектом залишається невпевненість самих медичних працівників у безпеці вакцин, яка складає відповідно (65,33±2,92 %) у сімейних лікарів та (51,24±2,53%) у медичних сестер. Прикладом успішної профілактичної роботи є зростання кількості дітей до 6 місяців, що вигодовувались виключно грудним молоком (74,3 %) та прихильність батьків до грудного вигодовування (83,5-85,5 %).

Висновки. Проблемними питаннями профілактичної роботи є дефіцит часу, відсутність вакцин, низький престиж профілактичної роботи та відсутність матеріальних передумов. Від 30,6 % батьків у педіатрів до 41,7 % батьків у сімейних лікарів незадоволені обсягами інформації, отриманої від медичних працівників.

Ключові слова: сімейна медицина; щеплення; профілактика.

Вступ

Профілактика – один із надзвичайно важливих напрямків медицини, який включає комплекс гігієнічних, медичних, соціально-економічних і санітарно-технічних заходів, спрямованих на усунення факторів ризику, що впливають на здоров'я людини, запобігання виникненню хвороб та забезпечення високого рівня здоров'я населення. В усьому світі розрізняють три види профілактики: первинна, вторинна і третинна [1, 2]. Первинну профілактику використовують для недопущення захворювання як такого. Прикладом її є вакцинація дітей та дорослих, інформування населення про вплив шкідливих звичок на організм людини або про значення здорового способу життя тощо. Вторинна профілактика спрямована на раннє виявлення та лікування хвороби на доклінічній стадії. Третинна профілактика – це заходи, які спрямовані на попередження розвитку ускладнень та погіршення перебігу хвороби, а також динамічне спостереження за пацієнтами для запобігання виникненню таких небажаних наслідків захворювань, як смерть, інвалідизація, перехід недуги у хронічну форму [1, 2].

Актуальність проблеми впровадження концепції профілактичної спрямованості діяльності лікарів та середніх медичних працівників закладів первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) в сучасних умовах зумовлена необхідністю реформи системи охорони здоров'я України. Саме на засадних принципах профілактичної медицини, валеології та санології мають базуватись більшість програм реформування та розвитку медичної галузі та усіх розділів медицини [1, 2, 3].

Саме медична профілактика, як вид профілактичної діяльності в охороні здоров'я, повинна впливати на показники здоров'я й оптимізувати власні ресурси організму. І тут сімейним лікарям відво-

диться головна роль - вони мають виступити ініціаторами й сприяти залученню ресурсів розвитку профілактики як життєво необхідного виду професійної діяльності. Медичні працівники повинні бути мотивовані до вивчення питань профілактики, розуміти важливість і необхідність такої підготовки, вірити в її ефективність [3, 4].

Прикладом успішної профілактичної стратегії стало зменшення захворюваності на кір після охоплення вакцинацією проти кору дітей в повному обсязі. Вплинути на захворюваність стало можливим після зростання обсягів вакцинації з 62,7 % у 2015 році до 101,7 % у 2019 році [4, 5, 6]. Для досягнення і підтримки високого популяційного імунітету були прийняті адекватні дії, які впливали на епідемічний процес кору, зокрема було розпочато вакцинацію дорослого населення. Імунізація чутливих до кору осіб дозволила зменшити кількість джерел інфекції, обмежити циркуляцію вірусу в популяції. Покращення імунопрофілактики, зменшення «вакцинальних негараздів» проявилось стійким зниженням захворюваності на кір у країні [4, 5, 6]. Однак, вже у 2020 році карантинні обмеження щодо відвідувань здорових дітей, тривала відсутність вакцин зменшили виконання обсягів профілактичних щеплень. Відзначаючи велике значення профілактичної медицини в системі громадського здоров'я, варто пам'ятати про таку важливу її складову, як спосіб життя, який формує до 50 % здоров'я людини [5, 6].

Метою роботи було проведення аналізу ефективності профілактичних напрямків роботи лікарів закладів первинної медичної допомоги.

Матеріал і методи дослідження

Вивчено аналіз виконання обсягів профілактичних щеплень у закладах первинної допомоги

за 2018-2020 роки, результатів профілактичних оглядів дітей. Проведено анкетування медичних працівників та батьків дітей щодо ефективності профілактичної роботи.

Результати дослідження

Аналіз виконання обсягів профілактичних щеплень дітей в закладах первинної допомоги міста Чернівці за 2018-2020 роки демонструє, що у 2020 році обсяги профілактичних щеплень зменшились у порівнянні з попередніми роками (табл.1).

Таблиця 1

Виконання обсягу профілактичних щеплень за 2018-2020 роки

ВАКЦИНИ	2018 РІК			2019 РІК			2020 РІК		
	обсяг	виконання	%	обсяг	виконання	%	обсяг	виконання	%
I АКДП до 1 року	1845	1983	107	1697	1690	99,5	1745	1650	95,1
II АКДП до 1 року	1845	1827	99,0	1697	1690	99,5	1745	1642	94,1
III АКДП до 1 року	1845	1785	96,7	1697	1658	97,7	1745	1657	94,9
III АКДП старше 1 року	2125	2256	106	1630	1453	89,1	1281	798	62,3
III гепатит В до 1 року	1845	1419	76,9	1671	1450	85,4	1745	1266	72,6
КПК 1 рік	1845	2033	110,2	1826	1892	103	1970	1667	84,6
RV КПК 6 років	2781	2781	100	2668	2692	103	2650	2152	81,2

У 2020 році спостерігалось нерегулярне постачання вакцин, а саме, відсоток постачання коливався від 35 до 78 % за всіма групами імунологічних препаратів, що суттєво вплинуло на виконання обсягів профілактичних щеплень. Аналіз виконання обсягів профілактичних щеплень у

розрізі лікувальних закладів засвідчив, що в центрах первинної медичної допомоги, де працюють лікарі загальної практики, обсяги профілактичних щеплень менші (АКДП-3: 37,6 та 67,8 %), ніж в міській дитячій поліклініці, де працюють лікарі педіатри (АКДП-3: 94,9 %) ($p < 0,05$) (табл.2).

Таблиця 2

Виконання обсягів профілактичних щеплень в розрізі лікувальних закладів за 2020 рік

Вакцина	кнп «Міська дитяча поліклініка»			кнп «ЦПМСД Роша»			КНП «ЦПМСД Садгора»		
	обсяг	виконання	%	обсяг	виконання	%	обсяг	виконання	%
III АКДП до 1 року	1745	1657	94,9	202	76	37,6	208	141	67,8
III гепатит В до 1 року	1745	1266	72,6	202	36	17,8	208	135	64,9
КПК 1 рік	1970	1667	84,6	139	128	92,1	81	220	271,6
RV КПК 6 років	2650	2152	81,2	51	86	168,6	28	142	507,1
ХІВ-3 1 рік	1970	1260	64,0	139	546	392,8	81	247	304,9

Проведено анкетування 32 медичних працівників щодо головних напрямків профілактичної роботи. Питання анкети включали: кількість часу, який витрачає медична сестра або лікар на профілактичні програми підтримки грудного вигодовування, раціонального харчування, мотивації до вакцинації, догляду з метою розвитку

дитини, попередження інфекційних захворювань тощо (табл.3).

Також проведено анкетування батьків дітей ($n=44$), яке ставило за мету оцінити ефективність профілактичної роботи медичних працівників та вивчити проблемні питання комунікації батьків та медичних працівників (табл. 4).

Таблиця 3

Результати анкетування медичних працівників щодо профілактичної роботи з дітьми

Медичні працівники		Педіатри (n=12)	Медичні сестри (n=15)	Сімейні лікарі (n=18)	Сімейні медичні сестри (n=17)
Кількість часу на профілактичні програми (хв.)	m ± m	5,54 ± 0,91	6,33 ± 1,20	4,32 ± 0,86	6,98 ± 1,33
Відсоток дітей на грудному вигодовуванні	m ± m	75,49 ± 3,21		67,91 ± 2,51	
Впевненість у безпеці вакцин	m ± m	82,44 ± 3,41	67,84 ± 3,12	65,33 ± 2,92	51,24 ± 2,53
Охоплено рекомендованими щепленнями	m ± m	1,34 ± 0,93		0,34 ± 0,08	
Чи вважаєте Ви свою роботу престижною	m ± m	65,74 ± 2,85	50,68 ± 3,93	63,68 ± 3,93	58,45 ± 3,21

Таблиця 4

Результати анкетування батьків щодо ефективності профілактичної роботи в закладах первинної допомоги

Відповіді батьків		Педіатри (n=21)	Сімейні лікарі (n=23)
Прихильність до грудного вигодовування (%)	m ± m	85,49 ± 3,93	83,54 ± 3,75
Мотивація до щеплень дитини (%)	m ± m	72,34 ± 2,87	67,27 ± 3,31
Впевненість у безпеці вакцин (%)	m ± m	41,22 ± 1,88	40,34 ± 2,12
Отримують інформацію від медичних працівників (%)	m ± m	64,2 ± 3,28	54,2 ± 2,79
Отримують інформацію в соціальних мережах (%)	m ± m	37,2 ± 2,09	45,4 ± 2,81
Чи задовольняє інформація, отримана від медичних працівників (%)	ТАК	54,2 ± 3,17	37,8 ± 2,43
	НІ	30,6 ± 1,56	41,7 ± 1,23
	ВАЖКО СКАЗАТИ	15,2 ± 1,04	20,5 ± 1,13

Результати проведеного анкетування показали, що педіатри та сімейні лікарі при огляді дитини витрачають відповідно $5,54 \pm 0,91$ та $4,32 \pm 0,86$ хвилин на питання профілактики. Було зазначено, що біля 24,2 % лікарів витрачають не більше 1-2 хвилин на заходи профілактики. Дещо більше часу мають середні медичні працівники - відповідно $6,33 \pm 1,20$ та $6,98 \pm 1,33$ хвилин, що є вкрай недостатнім. Потребує удосконалення напрямку роботи щодо своєчасного створення мотивації батьків до щеплень. За результатами анкетування було відмічено, що проблемним питанням залишається невпевненість і самих медичних працівників у безпеці вакцин, що у сімейних лікарів складало ($65,33 \pm 2,92$ %) та у медичних сестер - ($51,24 \pm 2,53$ %), і це також, на нашу думку, є однією з причин недостатньо оптимального обсягу профілактичних щеплень (95,0 %). Низький рівень ($1,34 \pm 0,93$ %) охоплення рекомендованими щепленнями (грип, вітряна віспа, менінгококова інфекція, тощо) потребує професійного освітнього процесу з використанням засобів масової комунікації з населенням для мотивації батьків щодо проведення

своєчасної профілактики життєво небезпечних захворювань у дітей. Принциповим для розвитку профілактичних напрямків роботи в закладах ПМСД є думка батьків у педіатрів ($30,6 \pm 1,56$ %) та ($41,7 \pm 1,23$ %) батьків у сімейних лікарів про незадоволеність обсягами інформації, отриманої від медичних працівників.

На відміну від питань просвітницької роботи щодо профілактичних щеплень є успішна реалізація програм впровадження грудного вигодовування, завдяки яким відмічено зростання кількості дітей до 6 місяців, що вигодовувались виключно грудним молоком та прихильність батьків до грудного вигодовування ($83,5 - 85,5$ %).

Висновки

1. Проблемними питаннями профілактичної роботи є дефіцит часу медичних працівників, недостатня кількість надходження вакцин у 2020 році, а також, низький престиж проведення профілактичної роботи.

2. Визначальними для надання якісних профілактичних послуг є компетентність та впевненість медичних працівників у напрямку вакци-

нації. Це потребує безперервного професійного розвитку та освітньої роботи.

3. Медичній спільноті слід активніше використовувати засоби масової комунікації, враховуючи, що від $37,2 \pm 2,09$ до $45,4 \pm 2,81$ % батьків отримують інформацію саме там.

5. У закладах первинної допомоги від $30,6 \pm 1,56$ % батьків та до $41,7 \pm 1,23$ % батьків не-

Література

1. Лотоцька О.В., Кондратюк В.А., Сопель О.М., Крицька Г.А., Пашко К.О., Федорів О.С. Профілактична медицина як важлива складова громадського здоров'я. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2019;2:40-3. doi: 10.11603/1681-2786.2019.2.10478

2. Ринда Ф.П. Стан застосування профілактичних методів у практичній діяльності лікарів загальної практики – сімейних лікарів. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2016;1:14-23. doi: 10.11603/1681-2786.2016.1.6590

3. Мельничук Л.В., Годованець Ю.Д., Сем'янів М.М., Вострікова І.С. Актуальні питання імунізації дітей у реаліях антивакцинального руху. Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. 2018;8(2):5-9. doi: 10.24061/2413-4260.VIII.2.28.2018.1

4. Мельничук Л.В., Домітрашук І.С., Вострікова І.С. Ефективність імунізації дітей в умовах спалаху кору. SWorld Journal. 2020;4(2):34-7.

5. Маврутенков В.В., Ревенко Г.О. Вакцинопрофілактика: досягнення, проблеми і перспективи розвитку. Медичні перспективи. 2016;21(3):56-61.

6. Мельник П.С., редактор. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік. Київ; 2017. 516 с.

задоволені обсягами інформації, яка надається відповідно педіатрами та сімейними лікарями, що потребує удосконалення як активних, так і пасивних стратегій профілактичної роботи.

Конфлікт інтересів. Автори не мають конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Відсутні.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ УЧРЕЖДЕНИЙ ПЕРВИЧНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ

И.С. Домитрашук, Л.В. Мельничук

Буковинский государственный медицинский университет
(г. Черновцы, Украина)

Резюме

Вступление. Статья посвящена проблемным вопросам профилактической работы учреждений первичной помощи.

Цель исследования: анализ эффективности профилактических направлений работы врачей первичного звена.

Материал и методы исследования. Изучено выполнение объемов профилактических прививок, результатов профилактических осмотров детей в учреждениях первичной помощи за 2018-2020 годы. Проведено анкетирования медицинских работников и родителей детей по вопросам эффективности профилактической работы.

Результаты исследования. Нерегулярное обеспечение вакцинами (от 35 до 78 % по всем группам иммунологических препаратов) существенно повлияло на выполнение объемов профилактических прививок, которые снизились в сравнении с прошлыми годами. Проблемой остается неуверенность самих медицинских работников в безопасности вакцин, которая у семейных врачей ($65,33 \pm 2,92$ %), а их медицинских сестер ($51,24 \pm 2,53$ %). Примером успешной профилактической работы есть рост количества детей до 6 месяцев, которые вскармливаются исключительно грудным молоком (74,3 %) и приверженность родителей к грудному вскармливанию (83,5 - 85,5 %).

Выводы. Проблемными вопросами профилактической работы есть дефицит времени, отсутствие вакцин, низкий престиж профилактической работы и отсутствие материальных стимулов. От 30,6 % родителей у педиатров до 41,7 % родителей у семейных врачей недовольны количеством информации, полученной от медицинских работников.

Ключевые слова: семейная медицина; вакцинация; профилактика.

PROBLEM ISSUES OF PREVENTIVE WORK OF PRIMARY CARE INSTITUTIONS

I.S. Domytrachuk, L.V. Melnychuk

Bukovinian State
Medical University
(Chernivtsi, Ukraine)

Summary

Introduction. The article is devoted to the problematic issues of preventive work of primary care institutions.

The purpose of the study: is to analyze the effectiveness of preventive areas of work of primary care physicians.

Material and methods. The implementation of the volume of preventive vaccinations for 2018-2020, the results of preventive examinations of children has been studied. A survey of medical workers and parents of children on the effectiveness of preventive work was carried out.

Results. Irregular delivery of vaccines (from 35% to 78% for all groups of immunological drugs) significantly affected the implementation of preventive vaccinations, which decreased compared to previous years. The uncertainty of the health workers themselves about the safety of vaccines, which is the case with family doctors (65.33 ± 2.92 %) and their nurses (51.24 ± 2.53 %), remains problematic. Examples of successful prevention work are the increase in the number of children under 6 months of age who were exclusively breastfed (74.3 %) and the commitment of parents to breastfeeding (83.5 - 85.5 %).

Conclusions. The problematic issues of preventive work are lack of time, lack of vaccines, low prestige of preventive work and lack of material incentives. From 30.6% of parents at pediatricians to 41.7% of parents at family doctors are dissatisfied with the amount of information received from medical workers.

Key words: Family Medicine; Vaccination; Prevention.

Контактна інформація:

Мельничук Лариса Василівна – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри сімейної медицини Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці, Україна.

e-mail: lora@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9954-745X>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/C-6949-2017>

Контактная информация:

Мельничук Лариса Васильевна – кандидат медицинских наук, доцент, доцент кафедры семейной медицины Буковинского государственного медицинского университета, г. Черновцы, Украина.

e-mail: lora@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9954-745X>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/C-6949-2017>

Contact Information:

Larisa Melnychuk – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Family Medicine Department of Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

e-mail: lora@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9954-745X>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/C-6949-2017>

© I.S. Домітрачук, Л. В. Мельничук, 2021

© I.S. Domytrachuk, L.V. Melnychuk, 2021

Надійшло до редакції 25.03.2021 р.
Підписано до друку 15.06.2021 р.
